

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

**ХАТНЮКА Юрія Анатолійовича на дисертаційне дослідження
ДМИТРИШИН Олени Олегівни «Адміністративно-правове забезпечення
захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства», подане
на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Проблема протидії домашньому насильству в суспільстві переважної більшості країн є однією з найбільш актуальних, і у критичних умовах, в яких може опинитися країна, вона не зникає, а як правило, загострюється. При цьому насильство входить до найбільш розповсюджених, а отже, і небезпечних правопорушень. А враховуючи його розповсюдженість і небезпечність, ця проблема перестала бути виключно національною, а тому заходи протидії цьому негативному протиправному явищу розробляються на міжнародному рівні. Однією із найбільш вразливих категорій населення, що часто стають жертвами насильницьких дій є діти.

Насильницькі дії щодо дітей є порушенням прав людини, зокрема дитини, і цей вид насильства, нажаль, так само розповсюджений в кожній країні Європи, Азії, Америки, незалежно від їх соціально-демографічних, економічних, географічних особливостей. Виключна небезпечність насильства щодо дітей, особливо домашнього насильства, обумовлюється тим, що заподіюється не лише фізична чи психічна шкода самій дитині, але і здійснюється негативний вплив на її фізичний і моральний розвиток, соціалізацію, навчання тощо. Особливого загострення проблеми протидії насильницьким діям, у тому числі і у сфері сімейних відносин, щодо дітей набули в сучасних умовах воєнного стану в Україні.

Відповідно до положень Конвенції ООН про права дитини, кожна дитина наділена невід'ємним правом на захист від будь-яких проявів жорстокого

поводження, зловживань, недбалого ставлення та експлуатації. Шляхом ратифікації цього міжнародного акта, Україна прийняла на себе зобов'язання забезпечити належний рівень охорони неповнолітніх, що включає створення спеціалізованих механізмів для ефективної протидії домашньому насильству.

У контексті вищевикладеного, адміністративно-правове забезпечення захисту прав дітей, які зазнали домашнього насильства, набуває пріоритетного значення. Воно передбачає комплекс заходів, спрямованих на превенцію насильницьких діянь, оперативне реагування на випадки порушення дитячих прав, а також формування умов для їх всебічної реабілітації. Ця сфера охоплює діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних структур, а також спеціалізованих служб та установ, що функціонують у галузі забезпечення прав дитини.

Варто зазначити, що законодавство України передбачає низку механізмів для боротьби з домашнім насильством, включаючи правові акти, що регулюють питання захисту прав дітей. Зокрема, Закони України “Про запобігання та протидію домашньому насильству” та “Про охорону дитинства” визначають основні принципи і порядок взаємодії державних органів у цій сфері. Проте практика застосування цих норм виявляє низку проблем, таких як недостатність ресурсів для реалізації передбачених заходів, низька ефективність координації між органами влади та обмежений доступ дітей до спеціалізованих послуг.

Враховуючи вказане вище, адміністративно-правове забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства є надзвичайно актуальною проблемою сьогодення, а реалізація цього захисту є важливим завданням і обов'язком держави. Водночас, дослідження цієї теми є актуальним не лише з точки зору юридичної науки, але й з огляду на необхідність забезпечення реального захисту дітей від домашнього насильства. Ефективна реалізація адміністративно-правового механізму у цій сфері є важливим інструментом для створення безпечного середовища, у якому кожна дитина може реалізувати свої права та потенціал.

Усе це зумовлює високий рівень актуальності та наукової значущості теми дисертаційного дослідження Дмитришин О.О. в умовах триваючої російської збройної агресії проти України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконано відповідно до пп. 3, 8 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 11 червня 2020 року № 454, та відповідно до пп. 11, 12 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 21 травня 2024 року № 326 і Напрямів наукових досліджень ЛьвДУВС на 2022–2027 роки, (номер державної реєстрації 0122U200304).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Безперечну наукову значущість мають міркування автора дослідження щодо концептуального підходу до розуміння системи суб'єктів, відповідальних за запобігання та протидію домашньому насильству щодо дітей. Ця система розглядається як нормативно закріплена, інтегрована сукупність уповноважених державних органів, установ, організацій та інших суб'єктів, діяльність яких спрямована на своєчасне виявлення, запобігання, припинення та розслідування випадків домашнього насильства щодо дітей.

Заслуговує уваги спроба претендента сформулювати та обґрунтувати авторське поняття «дитина-свідок (очевидець) домашнього насильства». З огляду на положення Стамбульської конвенції, пропонується закріпити в нормативно-правовому акті розширене визначення цього терміна, яке враховує багатогранність ситуацій, у яких дитина може стати свідком або очевидцем домашнього насильства».

Вартий підтримки висновок про те, що форми та методи адміністративно-правового захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства в Україні, становлять собою комплексний механізм, спрямований на охорону,

забезпечення та підтримку вказаної категорії осіб. У цьому контексті ключове значення мають форми адміністративної діяльності публічної адміністрації, які визначають зовнішні прояви реалізації владних повноважень, а також методи як засоби впливу на свідомість, поведінку та стан осіб, до яких спрямована така діяльність, спрямовані на досягнення публічно-правових цілей.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується ясністю та глибиною трактувань основних теоретичних результатів, судовою практикою.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи – аналіз механізму адміністративно-правового забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства, шляхом визначення його сильних і слабких сторін, з'ясування питання взаємодії різних суб'єктів у процесі захисту прав дітей, ролі профілактичних заходів у запобіганні домашньому насильству, а також вироблення на цій основі рекомендацій щодо вдосконалення вказаного механізму.

Для досягнення зазначеної мети у роботі визначено такі *завдання*:

- окреслити актуальний стан наукового вивчення та проблематику забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства в Україні;
- проаналізувати міжнародні стандарти забезпечення прав дитини як основоположні засади їх імплементації на національному рівні;
- здійснити аналіз нормативно-правового регулювання забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства;
- виявити проблематику забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства, в умовах збройного конфлікту на території України;
- сформулювати понятійний апарат та структурні елементи механізму адміністративно-правового забезпечення прав дітей в Україні, які постраждали від домашнього насильства (враховуючи засоби та гарантії захисту);
- проаналізувати суб'єктний склад адміністративно-правового забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства;

– охарактеризувати форми і методи діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства;

– сформулювати та розкрити зміст основних завдань Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства;

– проаналізувати зарубіжний досвід забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства;

– розробити узагальнення та рекомендації, спрямовані на оптимізацію нормативно-правового забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що формуються у ході адміністративно-правового забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства.

Предметом дослідження виступає адміністративно-правове забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства.

Методи дослідження. Дисертаційна робота базується на усталених теоретичних та визнаних методологічних засадах наукової розвідки, що охоплюють філософські, загальнонаукові та спеціальні підходи. Зокрема, застосовано індуктивний та дедуктивний методи, аналіз і синтез, а також діалектичний підхід, які уможливили перехід від загального до часткового, сприяли окресленню вектору наукового пізнання та розгляду досліджуваної проблеми в органічній єдності її соціального наповнення та правової форми. Це забезпечило проведення всебічного та системного аналізу адміністративно-правових аспектів забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від насильства в сім'ї. Для систематизації емпіричного матеріалу та отримання теоретичних результатів, а також практичних висновків для досягнення поставленої мети та завдань дослідження були застосовані методи індукції, дедукції та евристичних питань.

Комплексне застосування наведених методів наукового аналізу стало

основою коректності висновків дисертаційного дослідження та забезпечило можливість практичного застосування рекомендацій, запропонованих здобувачем для вирішення поставлених завдань.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, закони та інші нормативні акти органів державної влади України, джерела міжнародного права і законодавства, пов'язані із регламентацією правового статусу електронних доказів.

Інформаційна та емпірична база дисертаційного дослідження складається з нормативно-правових документів, статистичних даних правоохоронних органів і спеціалізованих установ, судової практики, а також матеріалів, опублікованих в періодичних виданнях і на Інтернет-ресурсах.

Безперечною перевагою дисертації є висновок про те, що домашнє насильство, посилене кризовими умовами війни, стає серйозною загрозою для фізичного, психологічного та соціального розвитку дітей, що потребує підвищення ефективності правових механізмів захисту. Важливо зазначити, що існуюче законодавство України, хоча й містить базові норми щодо протидії домашньому насильству, потребує адаптації до умов воєнного стану, зокрема шляхом створення спеціалізованих процедур для ідентифікації постраждалих дітей, забезпечення їх доступу до правової допомоги та реабілітаційних послуг. Окрім того, необхідно розширити співпрацю між державними органами, громадськими організаціями та міжнародними структурами для формування ефективної системи реагування на випадки насильства. Водночас, вирішення проблеми захисту прав дітей в умовах війни потребує інтегрованого підходу, який включатиме й удосконалення законодавчої бази, й розвиток практичних механізмів підтримки постраждалих осіб.

Наукові положення, рекомендації та висновки, отримані здобувачем, знаходять всебічне та повне обґрунтування у дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається постановкою та рішенням актуальної та багатоаспектної наукової проблеми забезпечення захисту прав дітей в

Україні.

У результаті дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків та рекомендацій, зокрема: здійснено ґрунтовний аналіз адміністративно-правового регулювання механізмів захисту прав дітей, які стали жертвами домашнього насильства, з урахуванням сучасних соціальних реалій та актуальних викликів, що постали перед суспільством. Встановлено, що ефективне адміністративно-правове забезпечення у цій сфері має базуватися на створенні комплексної системи правових норм, інституцій та процедур, які спрямовані на оперативне реагування на випадки насильства, їх попередження та забезпечення належної реабілітації постраждалих дітей. Вказано на доцільність приділення особливої уваги при розробці дієвих механізмів моніторингу та контролю за дотриманням прав дітей, а також формуванню спеціалізованих органів, які будуть уповноважені здійснювати превентивні заходи, надавати допомогу постраждалим та координувати дії між різними суб'єктами, залученими до захисту дітей.

Доведено, що адміністративно-правовий підхід у боротьбі з домашнім насильством має бути інтегрованим із соціально-психологічною підтримкою, що дозволить забезпечити комплексний підхід до реабілітації постраждалих осіб та відновлення їхніх прав; умотивовано необхідність розробки та впровадження окремого законопроєкту, спрямованого на запобігання та протидію домашньому насильству щодо дітей. Визнано доцільним виділення в цьому нормативно-правовому акті спеціального розділу, присвяченого питанням відповідальності військовослужбовців, які вчиняють насильницькі дії. Окремо акцентовано на необхідності інтеграції до програм реабілітації військовослужбовців компонентів, спрямованих на запобігання домашньому насильству та насильству за ознакою статі, що сприятиме не лише відновленню психологічного стану військових, але й формуванню у них відповідального ставлення до міжособистісних стосунків та попередженню потенційних конфліктних ситуацій у сімейному середовищі; доведено обґрунтовану необхідність створення спеціалізованого підрозділу в структурі превентивних

органів, який буде покликаний здійснювати виключно функції запобігання та протидії домашньому насильству. Такий крок є раціональним і виправданим з огляду на потребу підвищення рівня спеціалізації в цій сфері, ефективного використання ресурсів, зміцнення міжвідомчої координації, а також забезпечення належного контролю і систематичного моніторингу реалізації заходів у боротьбі з цим явищем.

Дисертація Дмитришин О.О. на тему «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства» є актуальним, самостійним, творчим, структурно обґрунтованим та концептуально закінченим дослідженням.

Цей висновок підтверджується новим змістом основних положень та ідей дисертаційної роботи, що рецензується. Поставлені завдання дослідження, по-перше, можна виявити при ознайомленні зі структурою змісту дисертації, по-друге, вони зумовили логічність, стрункність та послідовність у викладі авторки науково-теоретичного матеріалу, що міститься в дисертації.

Вивчивши дисертацію Дмитришин О.О. та опубліковані на тему дослідження наукові праці, можна констатувати наукову цінність роботи, високий рівень обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, пропозицій, висновків та рекомендацій.

Водночас деякі положення дисертації мають дискусійний характер або потребують додаткової аргументації.

1. На с. 195-196 роботи дисертанткою зазначено про доцільність розробки окремого законопроекту, що стосується запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дітей, із виділенням окремого розділу «кривдник-військовослужбовець». Вважаю, що позитивним було б створення дисертанткою такого законопроекту для того, щоб краще можна було зрозуміти, на що саме авторка хоче звернути увагу. Водночас щодо окремого розділу, варто з'ясувати, кого ми вважаємо «кривдником-військовослужбовцем»? Адже в теперішній час війни воюють різні категорії громадян: і кадрові військові, і мобілізовані особи, представники сил безпеки і

оборони..... і т.д. Конкретизація цих особливостей у чинному законодавстві є вкрай гострою.

2. На с. 197 авторка пропонує внести зміни до статті 321-1 КУпАП щодо можливості заміни адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт адміністративним арештом. Водночас, вважаю за необхідне звернути увагу, що згідно норм КУпАП до тих самих кривдників-військових ми не можемо застосовувати адміністративні стягнення у вигляді громадських робіт та адміністративного арешту, а тому за вчинення домашнього насильства до таких спеціальних суб'єктів буде застосовано виключно штраф як вид адміністративного стягнення.

3. На с. 202-203 дисертації авторка пропонує зміни та доповнення до Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству», шляхом доповнення його, наприклад, статтею 10-1. Ця поправка мала б затвердити вичерпний перелік структурних одиниць Національної поліції, відповідальних за протидію домашньому насильству стосовно неповнолітніх, а також передбачити створення окремого розділу під назвою «Діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України, які здійснюють функції із запобігання та протидії домашньому насильству щодо дитини». Також згадується про необхідність формування спеціалізованого підрозділу в структурі превентивної діяльності, що матиме виняткову відповідальність за запобігання та протидію домашньому насильству стосовно дітей, і є стратегічно обґрунтованим та життєво важливим кроком.

Водночас не до кінця є зрозуміло, які саме уповноважені підрозділи органів Національної поліції повинні бути у згаданому переліку.

Висловлені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на позитивну оцінку роботи.

Особистий внесок здобувача. Сформульовані у дисертації положення, узагальнення, висновки, рекомендації, пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання та аналізу наукових і нормативних джерел, судової практики.

Апробація результатів дисертації. Підсумки роботи загалом, узагальнення та висновки були оприлюднені на: III Міжнародній науково-практичній конференції *“Інформаційне право: сучасні виклики і напрями розвитку”* (м. Львів, 10 листопада 2023 року); III Міжнародній науково-практичній конференції *“Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах світових тенденцій та національної практики”* (м. Кропивницький, 21 листопада 2023 року); Міжнародній науково-практичній конференції *“Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки”* (м. Львів, 22–23 лютого 2024 року); VIII Міжнародній науково-практичній конференції *“Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти”* (м. Дніпро, 15 березня 2024 року); Міжнародній науковій конференції *“Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень”* (м. Київ, 23 квітня 2024 року); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти *“Правовий дискурс”* (м. Черкаси, 10 жовтня 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції *“Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану”* (м. Львів, 8 листопада 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції *“Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки”* (м. Львів, 21 лютого 2025 року); засіданні круглого столу *“Правові засоби захисту прав і свобод дитини в Україні”* (м. Львів, 30 травня 2025 року); X Всеукраїнській науково-практичній конференції (м. Черкаси, 31 жовтня 2025 року).

Загальний висновок. З огляду на викладене, вважаю, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів дисертація ДМИТРИШИН Олени Олегівни на тему *«Адміністративно-правове забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства»*, подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, рекомендується до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Завідувач кафедри поліцейської діяльності
факультету № 2 (з підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
та правоохоронних інформаційних систем)
Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Юрій ХАТНЮК